

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Michaely Bejčkové a soudců Faisala Husseiniho a Ondřeje Mrákoty ve věci žalobkyně: **A3/94 Property v. o. s.**, Hlavní 450, Herink, zastoupené advokátem JUDr. R. Z., proti žalovanému: **Ministerstvo dopravy**, nábreží Ludvíka Svobody 1222/12, Praha 1, proti rozhodnutí ze dne 19. 3. 2022, čj. MD-8328/2022-930/3, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 6. 2022, čj. 11 A 19/2022-31,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Popis věci a kasační stížnost

[1] Žalobkyně podala u městského soudu žalobu proti rozhodnutí žalovaného Ministerstva dopravy ve věci povolení stavby. Protože současně s žalobou nezaplatila soudní poplatek, městský soud ji vyzval, aby tak učinila ve lhůtě patnácti dnů od doručení usnesení. Usnesení s výzvou bylo žalobkyni doručeno prostřednictvím jejího zástupce dne 20. 5. 2022 do jeho datové schránky, lhůta k zaplacení soudního poplatku uplynula dne 6. 6. 2022. Žalobkyně zaplatila (rovněž prostřednictvím zástupce) soudní poplatek v kolcích osobně u městského soudu dne 8. 6. 2022. Dne 14. 6. 2022 zaslal zástupce žalobkyně soudu přípis. V něm vysvětlil, že se od 25. 5. 2022 do 8. 6. 2022 podroboval onkologickým zákrokům a následně měl klidový režim, tedy z objektivních a omluvitelných příčin nebyl schopen uhradit poplatek včas. Zaplatil ho hned, jakmile mu to jeho zdravotní stav dovolil. Zástupce požádal soud, aby úhradu poplatku považoval za včasnou.

[2] Městský soud žádosti žalobkyně nevyhověl a řízení zastavil. Vyšel z toho, že už dodatečná výzva k zaplacení soudního poplatku je dobrodiním pro poplatníka a ten by se obecně neměl spoléhat na to, že při jeho druhé příležitosti zaplatit poplatek nenastanou žádné, byť i pochopitelné, komplikace (nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 9/20). Výjimečně za specifických okolností sice soud může přijmout i pozdě zaplacený poplatek (rozsudek NSS ze dne 11. 8. 2021, čj. 7 Afs 119/2021-21), v nynějším případě však takové okolnosti nenastaly. Výzva byla zástupci žalobkyně doručena do vlastních rukou a ten měl více než čtyři dny (z toho dva pracovní) na to zajistit, aby byl poplatek zaplacen. Při hrozícím nebezpečí z prodlení mohla žalobkyně postupovat podle § 9 odst. 4 písm. c) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a ve lhůtě k zaplacení soudu sdělit a doložit, že bez své viny nemohla poplatek dosud zaplatit.

[3] Žalobkyně (*stěžovatelka*) podala proti usnesení městského soudu kasační stížnost. V ní trvá na tom, že měl městský soud za výjimečných okolností přijmout i pozdní úhradu poplatku a řízení nezastavovat. Stěžovatelčinu zástupci (natož stěžovatelce samotné) nemůže být k tíži, že nevyužila k úhradě poplatku hned první dva pracovní dny. Ze zákona neplyne, že se má poplatek hradit co nejdříve po začátku běhu patnáctidenní lhůty. Stěžovatelčin zástupce nastoupil na onkologickou léčbu v podstatě ze dne na den, náhodně a nečekaně se uvolnily kapacity celoročně přetíženého zařízení. Zástupce se proto nemohl k nástupu na léčbu dostatečně připravit a objektivně ani zajistit okamžitou úhradu soudního poplatku. Nemohl ani důvodně přepokládat, že užití léčebných prostředků mu následně znemožní výkon běžných pracovních činností. Citovaný nález Pl. ÚS 9/20 je nepřiléhavý, neboť pozdní úhradu tam provedl poplatník, a ten by za to tak podle Ústavního soudu měl nést odpovědnost. Stěžovatelčin zástupce však poplatníkem není. Stěžovatelka proto odpovědnost nenese, neboť výzva k úhradě nebyla doručena jí samotné. Přestože podle judikatury lze výzvu doručovat i jen zástupci, v tomto konkrétním případě to nestačilo. Stěžovatelce nebyla z objektivních příčin poskytnuta reálná lhůta, v níž by ji její zástupce mohl vyrozumět o výzvě a v níž by měla prostor poplatek zaplatit.

2. Posouzení věci

[4] Kasační stížnost není důvodná.

[5] Podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích platí, že nebyl-li zaplacen poplatek za řízení, který je splatný podáním návrhu na zahájení řízení, vyzve soud poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň patnácti dnů (výjimečně kratší). Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. *K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.*

[6] Stěžovatelka nepopírá, že navzdory výzvě soudu nezaplatila soudní poplatek za žalobu včas. Tvrdí však, že se to stalo z výjimečných objektivních příčin a že jí městský soud užitím tohoto ustanovení odepřel přístup k soudu zaručený v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

[7] NSS se stěžovatelkou nesouhlasí.

pokračování

[8] Ústavní soud se před několika lety zabýval návrhem na zrušení výše zvýrazněné věty § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, podle níž se k zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty nepřihlíží. Nálezem ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 9/20, tento návrh zamítl. Vyšel z toho, že právo na přístup k soudu je v čl. 36 odst. 1 Listiny upraveno tak, že se každý může domáhat *stanoveným postupem* svého práva u soudu či jiného orgánu. „Stanovený postup“ v napadeném ustanovení je sice přísný, ale dlouhodobě legitimní, přiměřený a rozumný (body 33 a 40 nálezu). Z podstaty této právní úpravy vyplývá, že z ní nelze činit výjimky ani v případě specifických okolností na straně účastníků řízení (usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 306/23, bod 8).

[9] Už městský soud v napadeném usnesení citoval z pasáže tohoto nálezu, podle níž

ustanovení nepomýšlí na všechny případy nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by poplatník mohla vzniknout újma. Zvláště se to bude týkat situací, v nichž poplatník není z objektivního hlediska vůbec schopen sdělit soudu okolnosti osvědčující nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma, kupříkladu následkem vážné hospitalizace. Ústavní soud nicméně znovu zdůrazňuje, že samotná existence náhradní lhůty pro zaplacení soudního poplatku již představuje pro poplatníka jisté dobrodíní, poněvadž zákon předpokládá, že soudní poplatek uhradí řádně s podáním návrhu na zahájení řízení, tedy okamžikem jeho splatnosti (§ 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích). Z toho lze dovodit, že poplatník, který není schopen pro závažnou a jím nezaviněnou překážku (jako by tomu bylo v případě zmíněné hospitalizace) provést úhradu soudního poplatku, zpravidla nebude schopen podat ani samotný návrh na zahájení řízení, neboť jde o úkony souběžné. Poplatník by se obecně neměl spoléhat na to, že při druhé příležitosti zaplatit soudní poplatek nenastanou žádné, byť i pochopitelné komplikace, popřípadě že je bude možno vždy nějakou cestou odstranit a opožděné zaplacení soudního poplatku napravit (bod 38 nálezu).

Ústavní soud také odkázal na zásadu, že práva náležejí bdělým, a připomněl, že je na každém, aby se svých práv domáhal pokud možno včas (bod 39 nálezu). Každý poplatník nese vlastní odpovědnost za to, že se soudní poplatek dostane do dispozice soudu řádně a včas, bez ohledu na to, jaký způsob k jeho úhradě zvolí (bod 43 nálezu).

[10] Tento přístup dlouhodobě zastává i NSS ve své judikatuře předcházející nálezu i následující po něm:

Jelikož poplatková povinnost vzniká již dnem podání žaloby a správní soud má povinnost účastníka řízení k zaplacení vyzvat, je celkový časový úsek více než postačující ke splnění poplatkové povinnosti (ať si již účastník vybere jakýkoli způsob úhrady). Účastníkům řízení nic nebrání soudní poplatek zaplatit ve stanoveném čase, tudíž je nedůvodné a z hlediska důsledků pro řízení i riskantní s platbou otálet a ponechávat ji až na konec soudem vymezené lhůty (rozsudek NSS ze dne 7. 2. 2018, čj. 2 As 3/2018-32, bod 14, z něhož NSS vyšel např. dále i v rozsudku ze dne 26. 11. 2021, čj. 5 Afs 285/2021-26, bod 12).

Výše soudního poplatku je navíc ve správním soudnictví jednoznačně a jednotně upravena v zákoně o soudních poplatcích (položka 18 sazebníku poplatků, který je přílohou zákona). Pro účastníky řízení (tím méně pro advokáty) proto výše poplatku nepředstavuje – na rozdíl od civilního řízení – nejistotu, pro kterou by měli čekat na výzvu soudu (rozsudek 2 As 3/2018, bod 14).

[11] NSS neshledal ani v nynějším případě důvody pro to, aby se od tohoto přístupu odchýlil. Stěžovatelka měla zaplatit soudní poplatek ideálně současně s žalobou. To neudělala, městský soud jí k tomu proto usnesením určil dodatečnou patnáctidenní lhůtu. Usnesení bylo řádně doručeno stěžovatelčinu zástupci do datové schránky. Ten po čtyřech

dnech (z toho dvou pracovních) nastoupil, jak tvrdí, nečekaně na onkologickou léčbu, která mu znemožnila výkon běžných pracovních činností až do dne 8. 6. 2022, v němž poplatek zaplatil. To ale už bylo dva dny po uplynutí dodatečné lhůty.

[12] Stěžovatelka k tomu městskému soudu doložila potvrzení Oblastní nemocnice Kolín ze dne 13. 6. 2022, podle něhož se její zástupce od 25. 5. 2022 do 8. 6. 2022 podroboval léčebným zákrokům, „*po nichž mu bylo doporučeno zachování klidového režimu s ohledem na možnost vzniku následné zdravotní indispozice a omezení výkonu běžných činností*“. V přípisu doručeném městskému soudu dne 14. 6. 2022 zástupce uváděl, že jeho celkový zdravotní stav mu bránil činit úkony týkající se soudního poplatku (zaplatit ho platebním příkazem či k tomu instruovat jiného).

[13] Předně NSS uvádí, že přísně vzato potvrzení nemocnice neprokazuje, že stěžovatelčin zástupce byl po zákrocích skutečně natolik zdravotně indisponován, že nemohl činit *žádné* úkony. To, že nástup na ošetření proběhl „*v podstatě ze dne na den*“, nečekaně a po operativní telefonické domluvě, tvrdí (a neprokazuje) stěžovatelka až v kasační stížnosti. NSS nemá důvod stěžovatelce, respektive jejímu zástupci, nevěřit a tato tvrzení přijal, přesto však nemohl kasační stížnosti vyhovět. Tím NSS nijak nesnižuje zdravotní obtíže stěžovatelčina zástupce, ovšem souhlasí s městským soudem, že stěžovatelka (či její zástupce) mohli zajistit úhradu poplatku dříve, nebo ve lhůtě pro zaplacení sdělit soudu okolnosti, které brání včasné úhradě [§ 9 odst. 4 písm. c) zákona o soudních poplatcích].

[14] Ze zákona opravdu výslovně neplyne – v tom má stěžovatelka pravdu –, že je třeba soudní poplatek uhradit co nejdříve po začátku běhu patnáctidenní dodatečné lhůty. Naproti tomu zákon předpokládá, že poplatník uhradí poplatek primárně s podáním návrhu na zahájení řízení, tedy okamžikem jeho splatnosti. Využije-li až druhé příležitosti k zaplacení (po výzvě soudu), určuje zákon jen konečný okamžik pro úhradu poplatku (v poslední den stanovené lhůty). Poplatník však nese riziko spojené s tím, že v průběhu lhůty nastanou okolnosti, byť objektivní, nečekané a na jeho vůli nezávislé, které mu lhůtu reálně zkrátí a znemožní mu ji využít v plné délce. Tato úprava je přísná, ale není protiústavní.

[15] Poplatník může také využít možnost, kterou mu dává § 9 odst. 4 písm. c) zákona o soudních poplatcích, a ve lhůtě k zaplacení soudního poplatku soudu sdělit okolnosti, které mu brání poplatek včas zaplatit (podle tohoto ustanovení soud řízení nezastaví, *je-li nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by poplatník mohla vzniknout újma, a poplatník ve lhůtě určené soudem ve výzvě sdělí soudu okolnosti, které toto nebezpečí osvědčují, a doloží, že bez své viny nemohl poplatek dosud zaplatit*). Uplyne-li však marně lhůta k zaplacení, výsledek nelze zvrátit a soud už nemůže přihlídnout k okolnostem, které by jinak odůvodňovaly prodloužení této lhůty v případě, kdyby o nich poplatník informoval soud v jejím průběhu (rozsudek NSS ze dne 17. 12. 2021, čj. 8 As 290/2021-23, bod 25, a usnesení NSS ze dne 31. 3. 2022, čj. 2 Afs 259/2021-150, bod 14 a tam citovaná judikatura).

[16] Podle stěžovatelky nyní nelze použít závěry nálezu Pl. ÚS 9/20, protože je Ústavní soud vztahuje na *poplatníky* soudního poplatku – a v jejím případě nastaly neočekávané okolnosti na straně jejího *zástupce*. Ani této námitce NSS nepřisvědčil. Ústavní soud vykládá ustanovení zákona o soudních poplatcích jako celek. Tento zákon v § 2 hovoří o poplatnících a nijak nerozlišuje mezi poplatníky a plátcí poplatků; nerozlišuje mezi nimi

pokračování

ani Ústavní soud. Není tedy podstatné, kdo ve skutečnosti poplatek (ne)zaplatil. Ve výsledku je obecně nerozhodné, zda má úhradu zajistit poplatník samotný, jeho zástupce, nebo jiná třetí osoba (bod 42 nálezu), respektive na straně které z těchto osob nastanou objektivní okolnosti, které včasnou úhradu zmaří. Je na poplatníkovi, aby si zvolil způsob úhrady; důsledky s tím spojené nese vždy on sám.

[17] Podle dlouholeté judikatury NSS není zaplacení soudního poplatku úkonem, který má vykonat osobně účastník řízení (§ 42 odst. 2 s. ř. s.). I když se povinnost zaplatit poplatek ukládá přímo účastníkovi řízení, nemusí ho zaplatit přímo on. Proto platí, že účinky doručení usnesení, které ukládá povinnost zaplatit soudní poplatek, nastávají u zastoupeného účastníka okamžikem, kdy je usnesení doručeno jeho zástupci; usnesení se přitom doručuje právě jen zástupci (rozsudek rozšířeného senátu ze dne 22. 7. 2005, čj. 2 Afs 187/2004-69, č. 726/2005 Sb. NSS). Je pravda, že rozšířený senát k tomuto závěru dospěl za právní situace, v níž měl účastník možnost napravit své opomenutí a zaplatit soudní poplatek dodatečně, „a to v určité míře i po vydání rozhodnutí o zastavení řízení“. To sice nyní už neplatí (§ 9 odst. 7 zákona o soudních poplatcích, který dával účastníkovi ještě třetí možnost poplatek zaplatit, byl účinný jen do 29. 9. 2017), NSS však ze závěrů svého rozšířeného senátu vychází i nadále (rozsudky ze dne 14. 3. 2018, čj. 6 As 403/2017-25, bod 15; ze dne 25. 10. 2018, čj. 5 As 238/2018-11, bod 11, a ze dne 24. 7. 2019, čj. 6 As 92/2019-19, bod 16).

[18] V nynější věci bylo usnesení s výzvou k zaplacení soudního poplatku (včetně poučení o následcích neuposlechnutí výzvy) řádně doručeno do datové schránky stěžovatelčina zástupce, ten si schránku „vybral“ a usnesení tím okamžikem nabylo právní moci. Neočekávané okolnosti nastaly až o pár dnů později.

[19] Tím se stěžovatelčina situace liší od té, kterou se NSS zabýval v rozsudku ze dne 11. 8. 2021, čj. 7 Afs 119/2021-21. Městský soud tam dodal zástupci výzvu k zaplacení soudního poplatku do datové schránky v den, v němž byl zástupce hospitalizován pro respirační selhání se šokem při kovidové pneumonii. Jeho zdravotní stav se průběžně zhoršoval, a zástupce nakonec zemřel den poté, co by mu výzva byla doručena fikcí (podle § 17 odst. 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů).

[20] Za takové specifické situace NSS shledal, že městský soud neměl řízení zastavit, protože nebyly splněny podmínky podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích: poplatník nebyl k zaplacení poplatku řádně vyzván, fikce doručení se v oné výjimečné situaci nemohla uplatnit a výzvu nebylo možné považovat za doručenou. NSS naopak nedospěl k tomu, že se ustanovení § 9 odst. 1 kvůli výjimečným okolnostem neužije. Na rozdíl od nynější věci nebyla v oné věci vůbec naplněna zákonná hypotéza pro zastavení řízení.

[21] Stěžovatelce nemůže prospět ani odkaz na nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 2/07. Stěžovatelka v kasační stížnosti cituje z bodu 14 nálezu. V něm Ústavní soud shrnul svou judikaturu k doručování výzvy, kterou vytvořil k právní úpravě účinné do 31. 12. 2002. Vysvětlil zde, že v době před přijetím soudního řádu správního spočívala podstata problému v celkové koncepci jednoinstančního správního soudnictví, která ani neumožňovala vzít v úvahu dodatečné uhrazení poplatku a v řízení pokračovat (bod 16

nálezu), což v kombinaci s krátkými lhůtami zbavovalo účastníka přístupu k soudu. Tuto judikaturu však Ústavní soud sám nálezem Pl. ÚS 2/07 překonal. (Krom toho Ústavní soud zde popisoval postup při zaplacení soudního poplatku až *po* zastavení řízení – viz bod [17] výše – který už nyní účinná právní úprava neumožňuje.)

[22] NSS rozumí tomu, proč se stěžovatelka právě pomocí této citace snaží namítat, že jí nebyla poskytnuta reálná lhůta, v níž ji její zástupce mohl stihnout vyrozumět o výzvě k zaplacení soudního poplatku a v níž by měla fakticky prostor ho zaplatit. Nemůže však být úspěšná. Judikaturu je třeba číst jako celek a hledět u toho na právní stav i na konkrétní skutkové okolnosti, za nichž byla přijata, nikoli vytrhávat jednotlivé argumenty z kontextu. Pro tuto věc je podstatné, že stěžovatelka byla řádně vyzvána k zaplacení poplatku v dodatečně propadné patnáctidenní lhůtě. Současně byla poučena o tom, co se stane, když poplatek včas nezaplatí (tedy že soud řízení zastaví). Usnesení s výzvou jí bylo řádně doručeno prostřednictvím zástupce. V průběhu lhůty sice nastaly nečekané okolnosti, které jí reálně znemožnily lhůtu využít v plné délce. Jak však vyplývá z právní úpravy a judikatury k ní, kterou NSS podrobněji rozebral výše, toto riziko a důsledky s ním spojené nese stěžovatelka.

3. Závěr a náklady řízení

[23] Stěžovatelka se svými námitkami neuspěla, a NSS proto kasační stížnost zamítl. Neúspěšná stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 s. ř. s.); žalovanému nevznikly náklady řízení vymykající se z běžné úřední činnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. ledna 2024

Michaela Bejčková
předsedkyně senátu